

dülhamîd'in ondan hadis almak için yanına gittiği halde ayakta bevlettiğini görünce, "Bu adam bunamış" diyerek kendisine bir şey sormadan geri döndüğü zikredilmiştir. Simâk'ın ömrünün sonlarına doğru ihtilâta mâruz kaldığı ifade edilmiş ve kendisinden ihtilâttan önce nakilde bulunanların rivayetleri makbul sayılmış, daha sonra nakledilenleri terkedilmiştir. Ahmed b. Hanbel, Simâk'ın hadislerinde ıztırâb bulunduğunu, Nesâî onun yalnız başına rivayet ettiği hadislere itibar edilemeyeceğini belirtmiştir.

Hadis, tarih ve tefsir kaynaklarında Simâk'ın rivayetlerine yer verilmiş, Abdürrezzâk es-San'ânî'nin *el-Muşannef*'inde bunlardan yetmiş, Ahmed b. Hanbel'in *el-Müsned*'inde seksen, Müslim'in *el-Câmi'u's-Şahîh*'inde yirmi beş, Taberânî'nin *el-Mu'cem*'lerinde 150, İbn Hibbân'ın *eş-Şahîh*'inde 100'ü aşkın rivayeti, ayrıca Taberî'nin *Câmi'u'l-beyân*'ında elli dolayında tefsirle ilgili haberi kaydedilmiştir. Bu hâfî *el-Câmi'u's-Şahîh*'inde bir yerde onun bir rivayetiyle istişhâdda bulunmuş; Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce de *es-Sünen*'lerinde rivayetlerine yer vermiştir (Wensinck, VIII, 112).

Simâk'ın şiir ve eyyâmü'l-Arab konusunda birikimi olduğu belirtilmiş, hatta onun Şa'bî ile özel şiir sohbetleri yaptığı, şiir öğrenmek için yanına gelenleri hadis öğrenmeye gelenlere tercih ettiği nakledilmiştir. Onun rivayet ettiği "Şiirde hikmet vardır" hadisiyle sahâbenin Hz. Peygamber'in yanında sabah namazının ardından mescidde şiir okuduğuna ve Câhiliye günleri hakkında sohbetler yaptığına dair haber kendisinin şiire duyduğu ilgiyi arttırmış olmalıdır.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir*, IV, 173; Ebû'l-Hasan el-İcdî, *Ma'rîfetü's-Şikâat* (nşr. Abdülalîm Abdülazîm el-Besteî), Medine 1405/1985, I, 436; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), IV, 148-149, 151; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerîh ve't-ta'dil*, I, 157-158; IV, 229, 279; VIII, 502; Ukaylî, *ed-Du'afâ*, II, 178; İbn Adî, *el-Kâmil*, III, 460-461; İbn Hazm, *Cemhere*, s. 191; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, IX, 214-216; Ebû'l-Ferec İbnü'l-Cevzî, *ed-Du'afâ* (nşr. Ebû'l-Fidâ Abdullah el-Kâdî), Beyrut 1406/1986, II, 26; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, XII, 115-120; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, V, 245-249; a.mlf., *Mizânü'l-i'tidâl*, II, 232-234; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, IV, 232-234; Wensinck, *el-Mu'cem*, VIII, 112; Seyyid Mehdi Hârisî, "Simâk b. Harb-i Zühelî", *DMT*, IX, 289.

MEHMET EMİN ÖZAFŞAR

SİMÂK b. HAREŞE

(bk. EBÜ DÜCÂNE).

SİMÂVNA KADISI OĞLU BEDREDDİN

(bk. BEDREDDİN SİMÂVÎ).

SİMCÜRÎLER (آل سيمجور)

IV. (X.) yüzyılda Horasan'da Sâmânîler adına kumandanlık ve valilik yapan müslüman Türk ailesi.

Ailenin kurucusu Ebû İmrân Simcür ed-Devâtî, Sâmânî Emiri İsmâil b. Ahmed'in (892-907) gulâmı idi. Nisbesinden Sâmânî sarayında idarî görev yaptığı anlaşılacaktır. 298'de (911) Sistan'a hâkim olan Sâmânîler bölgenin yönetimini Simcür'a bıraktılar. Birkaç ay sonra bölgeye Sâmânî hanedanından Ebû Sâlih Mansûr b. İshak vâli tayin edildi. 300 (913) yılında tekrar Sistan valisi olan Simcür, Emîr Ahmed b. İsmail'in öldürülmesinin (301/914) ardından ortaya çıkan kargaşada döneminde ay-yârların düzenlediği baskına karşı koyamayıp Kuhistan tarafına kaçtı. Bu olayın ardından bölgeyi kısa bir süre için Ebû Sâlih Mansûr ele geçirdi. Ancak Simcür, bir süre sonra Kuhistan'a tekrar hâkim olmayı başardı (303/916). Taberistan Zeydîleri'nin 308'de (921) Leylâ b. Nu'mân kumandasında Cürçân'a gönderdikleri ordu Sâmânî kumandanı Kara Tegin'i mağlûp etti. Leylâ, Nişâbur'da Hasan b. Kâsım ed-Dâif adına hutbe okuttu. Durumu öğrenen Sâmânî Emiri Nasr b. Ahmed, Leylâ b. Nu'mân'a karşı bir ordu gönderdi, bu orduda Simcür da yer alıyordu. Leylâ b. Nu'mân, Sâmânî kuvvetleri karşısında mağlûp oldu, daha sonra da öldürüldü. Nasr b. Ahmed, Hasan b. Kâsım ed-Dâif'in adamlarının Cürçân'a hâkim olduğunu öğrendiğinde Simcür'u 4000 kişilik süvari birliğiyle oraya gönderdi. Cürçân'a hâkim olan Simcür daha sonra Mâkân b. Kâkî önünde başarısızlığa uğrayarak Cürçân'ı terketti (Zilhicce 310 / Nisan 923). Sâmânîler'in Rey şehrini Sâcoğulları'nın elinden almasının ardından buraya vali tayin edilen Simcür'un (314/926) son görevi Herat valiliğidir (yaklaşık 930-932).

Simcür'dan sonra ailenin başına geçen oğlu İbrâhim, Nasr b. Ahmed'in Kirman'a gönderdiği orduda yer aldı. Cürçân'a hâkim olmak isteyen Nasr'ın Ebû Ali Ahmed b. Muhtâc kumandasında gönderdiği ordu yedi aylık bir muhasaradan sonra Cürçân şehrini ele geçince (328 yılı sonları /

Ağustos-Eylül 940) İbrâhim buraya vali tayin edildi. 331 (942-43) yılına kadar bu görevini sürdüren İbrâhim, I. Nûh döneminde Nişâbur valiliğine getirildi (Ramazan 333 / Nisan-Mayıs 945). Bu olay üzerine Ebû Ali Ahmed b. Muhtâc isyan edip Muharrem 335'te (Ağustos 946) Nişâbur'u ele geçirdi. Şevval 336'da (Nisan-Mayıs 948) ölen İbrâhim'in yerine oğlu Ebû'l-Hasan Muhammed geçti. Ebû'l-Hasan'ın ilk görevi muhtemelen Nişâbur şahneliğidir. Ardından Horasan sipehsâlları tayin edildi. Hakkındaki şikâyetler yüzünden görevinden azledilen (Cemâziyelâhîr 349 / Ağustos 960) Ebû'l-Hasan Muhammed ertesi yıl göreve ikinci defa tayin edildiğinde (Zilhicce 350 / Ocak 962) halka karşı iyi davranarak başarılı bir yönetim uyguladı. Ziyârî Emîri Veşmgîr'in (Vuşmgîr) ölümüyle (357/967) Ziyârîler arasında başlayan taht mücadelesine Sâmânîler adına müdahale eden Ebû'l-Hasan bu dönemde Buhara'daki rakipleri tarafından becerisizlikle itham edildi. Emîr I. Mansûr b. Nûh onu azletmeyi düşündüysede de Buhara'daki faaliyetleriyle emîrin güvenini kazanarak görevde kalmasını başardı. Ebû'l-Hasan, daha sonra Sâmânîler ile Bûveyhîler arasındaki anlaşmazlığın barışla sonuçlanmasında önemli rol oynadı (361/971-72).

II. Nûh, Sâmânî tahtına geçtikten sonra Ebû'l-Hasan Muhammed b. İbrâhim'e yakınlık gösterdi ve kızıyla evlendi. Ancak bir süre sonra Vezir Ebû'l-Hüseyn (Ebû'l-Hasan) Abdullah (Ubeydullah) b. Ahmed el-Utbî'nin etkisinde kalarak onu görevinden azletti (371/982). Ebû'l-Hasan bunun üzerine Horasan'dan ayrılıp iktâi Kuhistan'a çekildi. Bu sırada Saffârî hanedanının idaresinde bulunan Sistan'ı ele geçirmek isteyen II. Nûh, Saffârîler'le olan meseleleri halletmek için Ebû'l-Hasan'ı bir mektupla Sistan'a gönderdi. Sistan'a giden Ebû'l-Hasan, Saffârîler ile Sâmânîler arasındaki anlaşmazlığı çözümlendi ve II. Nûh adına hutbe okutarak geri döndü (17 Zilhicce 372 / 2 Haziran 983). Vezir Utbî'nin öldürülmesinden sonra yeni vezir Abdullah b. Muhammed b. Zeyr, Horasan sipehsâlları Ebû'l-Abbas Hüsâmüddeve Taş'ı azledip yerine üçüncü defa Ebû'l-Hasan Simcürî'yi getirdi (Rebûlevvel 376 / Temmuz-Ağustos 986). Ebû'l-Hasan Zilhicce 378'de (Mart-Nisan 989) Nişâbur'da vefat etti. Yerine geçen oğlu Ebû Ali Muhammed daha babasının sağlığında siyaset sahnesinde faaldi. Simcürî ailesinin devlet içindeki nüfuzunu kırmak isteyen II. Nasr, Emîr Fâik el-Hâssa'yı Horasan sipehsâllarına tayin edince Ebû Ali bu durumu ka-

bul etmeyip harekete geçti. Ebû Ali ile Fâik arasında meydana gelen savaşı Ebû Ali kazandı. Bu olayın ardından II. Nûh, Ebû Ali'yi Horasan sipehsâlârlığına tayin edip "İmâdüddeve" lakabını verdi; menşur, bayrak ve hil'at gönderdi. Bastırdığı sikkelerde "emîrül-ümerâ" unvanını kullanan Ebû Ali, bağımsız denilecek kadar kuvvetli bir duruma geldikten sonra Sâmânî Devleti'ni ortadan kaldırmak için bir müttefik aramaya başladı. Bu amaçla Karahanlılar ile bir ittifak yaptıysa da bu kendisine bir fayda sağlamayınca bu defa eski düşmanı Fâik el-Hâssa ile anlaştı. II. Nûh ise Gazneli Hükümdarı Sebük Tegin'den yardım istedi. Herat yakınlarında yapılan savaşı Sebük Tegin kazandı. Ebû Ali daha sonra Fâik ile beraber Sebük Tegin'in oğlu Gazneli Mahmud'u mağlûp ederek tekrar Nişâbur'a hâkim oldu ve bağımsızlığını ilân edip kendi adına hutbe okuttu. Bir süre sonra Fâik ile beraber Sebük Tegin ve oğlu Mahmud'a karşı harekete geçen Ebû Ali Tûs'ta yapılan savaşta yenilince (20 Cemâziyelâhir 385 / 22 Temmuz 995) Hârizm'e kaçtı. II. Nûh'tan af dilemesi üzerine Buhara'ya çağrıldı, burada II. Nûh'un emriyle tutuklanarak hapsedildi (Cemâziyelâhir 386 / Haziran-Temmuz 996). 387 (997) yılında öldü.

Sımcûrîler'in son emîri Ebû'l-Kâsım Ali b. Ebû'l-Hasan Muhammed başlangıçta Sebük Tegin ve Sâmânîler'e itaat etti. Bunun üzerine kendisine Kuhistan bölgesinin idaresi verildi. Ebû'l-Kâsım, daha sonra Sâmânî Velîri Abdullah b. Muhammed b. Uzeyr ile Sebük Tegin arasındaki anlaşmazlıktan yararlanıp Nişâbur'u ele geçirdi. Ancak Sebük Tegin'in Karahanlılar ile Sâmânîler arasında antlaşma sağlaması ve kardeşi Buğracuk ile Mahmud'u Nişâbur'a göndermesi üzerine Cürcân'a kaçmak zorunda kaldı. Cürcân'a hâkim olan Büveyhî Emîri Fahrüddeve onu çok iyi karşıladı ve maddî destekte bulundu. II. Nûh'un ve ardından Sebük Tegin'in ölümüyle Gazneli Mahmud'un taht mücadelesi için Nişâbur'dan ayrılması bir kargaşaya sebep oldu. Yeni Sâmânî Emîri II. Mansûr b. Nûh, Horasan sipehsâlârlığına Türk kumandanlarından Begtüzün'ü tayin etti. Ebû'l-Kâsım bu mevkîye ele geçirmek için Begtüzün ile savaşıysa da başarılı olamayarak Kuhistan'a döndü (Rebîulevvel 388 / Mart 998), ardından Begtüzün ve Fâik ile birleşip Gazneli Mahmud'un üzerine yürüdü. Merv civarında yapılan savaşı Gazneli Mahmud kazanınca (27 Cemâziyelevvel 389 / 16 Mayıs 999) Ebû'l-Kâsım Kuhistan'a kaçtı. Ertesi yıl Sâmânî Devleti'ni diriltmek için

mücadeleye girişen İsmâil b. Nûh ile ittifak yaptı. Ancak Gazneli Mahmud'un kardeşi ve Horasan Sipehsâlârları Nasr b. Sebük Tegin onları mağlûp etti. Esir alınıp Gazne'ye gönderilen (392/1002) Ebû'l-Kâsım'ın ne zaman öldüğü bilinmemektedir. Onun ölümüyle Sımcûrî ailesi siyaset sahnesinden çekilmiş oldu. Sımcûrîler'in Selçuklular zamanında hâlâ Kuhistan'da buldukları, bunlardan bir kısmının Anadolu'ya giderek Anadolu Selçukluları Devleti'nin hizmetine girdikleri bilinmektedir. Tercüman Tâceddin es-Sımcûrî bunlardan biridir.

BİBLİYOGRAFYA :

C. E. Bosworth, *The Ghaznavids: Their Empire in Afghanistan and Eastern Iran: 994-1040*, Edinburgh 1963, s. 29-30, 41, 44, 57-58, 69, 111, 116, 124, 177; a.mlf., "Simdjürids", *EI²* (İng.), IX, 612; İkbâl-i Aştîyânî, *Târîh-i Muşşâla-İ İrân* (nşr. M. Debîr-i Siyâkî), Tahran 1346 hş., s. 214-215, 232, 236-240, 250; R. W. Bulliet, *The Patricians of Nishapur*, Cambridge 1972, s. 18, 62-64, 70, 93, 118, 159, 202; V. V. Barthold, *Moğol İstila-ına Kadar Türkistan* (haz. Hakkı Dursun Yıldız), Ankara 1990, s. 11, 18, 52, 246, 257, 268, 270-272, 276, 278-283, 287; a.mlf., "Ebû'l-Hasan", *İA*, IV, 83; a.mlf., "Ebû Ali", a.e., IV, 10-11; Erdoğan Merçil, "Muhtacoğulları", *Prof. Dr. Fikret İştîlan'a 80. Doğum Yılı Armağanı*, İstanbul 1995, s. 74-81, 88; a.mlf., "Sımcûrîler I: Sımcûr ed-Devâfî", *TD*, sy. 32 (1979), s. 71-88; a.mlf., "Sımcûrîler II: İbrâhîm b. Sımcûr", *TED*, sy. 10-11 (1981), s. 91-96; a.mlf., "Sımcûrîler III: Ebû'l-Hasan Muhammed b. İbrâhîm b. Sımcûr", *TD*, sy. 33 (1982), s. 115-132; a.mlf., "Sımcûrîler IV: Ebû Ali b. Ebû'l-Hasan Sımcûrî", *TTK Belleteri*, sy. 195 (1986), s. 547-567; a.mlf., "Sımcûrîler V: Ebû'l-Kâsım b. Ebû'l-Hasan Sımcûrî", *TED*, sy. 13 (1987), s. 123-138; Aydın Usta, *Şamanizmden Müslümanlığa Türklerin İslamlaşma Serüveni*, İstanbul 2007, tür.yer.; Ebû'l-Fazl Hatîbî, "Ebû 'Alî Sımcûr", *DMBİ*, VI, 41-44; a.mlf., "Ebû'l-Kâsım Sımcûr", a.e., VI, 165-166.

ERDOĞAN MERÇİL

SİMKEŞHÂNE (سیمکشانه)

Osmanlılar'da devlet emrindeki altın, gümüş ve sırma işlemecilerinin topluca çalıştığı yer.

Çok eski devirlerden beri bilinen altın ve gümüşten tel çekme sanatı İslâmî dönemde de varlığını sürdürmüştü, "telkârî" denilen maden işçiliğinin ilk güzel örnekleri Emevîler devrinde ortaya çıkmıştır. Acemler'den alınan bu sanat için Farsça "tırâz" kelimesi (ipek ve sırma ile işleme, nakış ve süs) kullanılmıştır. Gerek Emevî gerekse Abbâsî hükümdarları altın ve gümüş tellerle süslenmiş kumaşlara büyük önem vermiş, saraydaki imalâthaneye "dârütrâz" denilmiştir. Kâbe örtüleri de tırâzdan imal edilirdi. Endülüs'te, tavâif-i mülûk ve

diğer devletlerde de tırâz yapımı mevcuttur. Fâtımîler döneminde önemli bir sanayi şehri olan Kahire'de tırâz sanatı çok ilerlemiş, gerek burada gerekse İskenderiye ve Dimyat'ta devlet ricâlinin ve halkın giyecek ihtiyaçları için bir dikim evi (dârü'l-kisve) kurulmuştur. Memlûkler döneminde ise gerekli tırâz kumaşların esnaftan sağlanması yoluna gidilmiştir. Altınla imal edilen bu kumaşlardan yapılmış elbiselere "müzerkeş" denirdi. Selçuklu sarayında da tırâz imalâthanesi vardı. Anadolu Selçukluları devrinde Denizli'nin "ak alemlü" kumaşları Avrupa'ya da ihraç ediliyordu. Daha İslâmîyet öncesinde tel çekme sanatının var olduğu İrân'daki simkeşlik, Osmanlı simkeşliğiyle benzerlik gösterir.

Osmanlılar'da bu sanatın hangi tarihe kadar uzandığı tesbit edilememekle birlikte Fâtih Sultan Mehmed döneminde varlığına dair belgeler mevcuttur. Osmanlı tekstil sanayiinin yan kuruluşu olan simkeşliğin ilk defa nerede başladığı hakkında da kesin bilgi yoktur. Ancak İstanbul'da, Bursa'da ve Selânik'te simkeşhâne bulunduğu bilinmektedir. İstanbul Simkeşhânesi'ne ait en eski belge XVI. yüzyılın son çeyreğine aittir. Bu belgeye göre İstanbul Simkeşhânesi darphâne nâzırının gözetiminde fethin ardından tesis edilmiş, hassa simkeşleri ve halka yönelik imalât yapanlar diye iki kolda faaliyette göstermiştir. Aynı dönemde İstanbul'da ikisi müslümanların, ikisi zimmîlerin elinde olan dört iş yeri vardı. Simkeşlerle ilgili olarak zaman zaman fazla gümüş sarfiyatından kaçınılması yolunda fermanlar çıkarılmıştır.

İlk İstanbul simkeşhânesinin yeri hakkında kesin bilgi yoktur. Ancak bazı araştırmalarda Binbirdirek Sarnıcı'nın bu işe tahsis edilmiş olabileceği veya XVIII. yüzyılda yapılan Çorlulu Ali Paşa Külliyesi'nin yerinde bulunabileceği ileri sürülür. İstanbul Simkeşhânesi XVII. yüzyıl başlarında günümüze de kısmen ulaşan Beyazıt'taki binasına taşınmıştır. Fâtih Sultan Mehmed zamanından kalma buradaki darphâne III. Ahmed döneminde Emetullah Gülnüş Vâlide Sultan'a temlik edilmiş, o da burayı vakıf giderlerine karşılık Simkeşhâne'ye (Sırmakeş Hanı) çevirtmiştir. Bu değişiklik sırasında binanın köklü bir onarımdan geçtiği, büyük bir kısmının yeniden inşa edildiği anlaşılmaktadır. İstanbul Simkeşhânesi kâgir yedi dükkânla tahtanî ve fevkanî 115 oda, bir mahzen, sim çekmek için bir dolap, gümüş ve altın madenlerinin eritildiği kalhâne, halâsa fırını denilen bir po-ta, su kanalları, mescid, sıbyan mektebi ve sebilden oluşmaktaydı. Ancak daha sonra